

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Факултет за туризам и бизнис логистика

Зборник на трудови од втората меѓународна
научно-стручна конференција

“СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО ТУРИЗМОТ, ЕКОНОМИЈАТА И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА”

Штип, 2017

ЗБОРНИК

“Состојби и перспективи во туризмот, економијата и бизнис логистиката”

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип
Факултет за туризам и бизнис логистика

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД ВТОРАТА
МЕЃУНАРОДНА НАУЧНО-СТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

**„СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ ВО ТУРИЗМОТ,
ЕКОНОМИЈАТА И БИЗНИС ЛОГИСТИКАТА“**

Штип, 27.05.2017

Издавач:

Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Факултет за туризам и бизнис логистика

Уредници:

Проф. д-р Никола Димитров
Проф. д-р Дејан Методијески

Организациски одбор:

Проф. д-р Никола Димитров
Проф. д-р Дејан Методијески
Проф. д-р Нако Ташков
Проф. д-р Златко Јаковлев
Проф. д-р Цане Котески
Проф. д-р Драшко Атанасоски
Доц. д-р Марија Магдинчева Шопова
Доц. д-р Тања Ангелкова Петкова
Доц. д-р Оливер Филипоски
Доц. д-р Душко Јошески
Асистент докторант м-р Душица Санева
Асистент докторант м-р Наташа Колевска
Асистент докторант м-р Анета Стојановска Стефанова

Програмски одбор:

Nikola Dimitrov (University Goce Delcev, Stip),
Dejan Metodijeski (University Goce Delcev, Stip),
Suzana Djordjevic Milosevic (University Singidunum, Belgrade),
Georgi Michev (Enoteque Nature, Dolna Banya),
Ibish Mazreku (University Haxhi Zeka, Peć),
Halit Shabani (University Haxhi Zeka, Peć),
Nexhdet Shala (University Haxhi Zeka, Peć),
Fotis Kilipiris (Alexander Technological Educational Institute of Thessaloniki)

Печати:

2-ри Август, Штип

Тираж:

100

Дизајн на корица:

Бојан Матејин

Адаптација на текст од српски и бугарски јазик:

Доц. д-р Тања Ангелкова Петкова
Проф. д-р Дејан Методијески

Техничко уредување:

Проф. д-р Дејан Методијески

Лектор:

Вангелија Цавкова

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје
338.48(497.7)(062)
НАУЧНО-стручна конференција "Состојби и перспективи во
туризмот, економијата и бизнис логистиката" (2 ; 2017 ; Штип)
Зборник на трудови од втората меѓународна научно-стручна
конференција "Состојби и перспективи во туризмот, економијата
и бизнис логистиката", Штип 27.05.2017 [Електронски извор] /
[уредници Никола Димитров, Дејан Методијевски]. - Штип :
Универзитет "Гоце Делчев" - Штип, Факултет за туризам и бизнис
логистика, 2017
Начин на пристап (URL): <https://e-lib.ugd.edu.mk/zbornici.html>. -
Текст во PDF формат, содржи 272 стр., илустр. - Наслов преземен
од екранот. - Опис на изворот на ден 31.10.2017. - Фусноти кон
текстот. - Библиографија кон трудовите
ISBN 978-608-244-444-4
а) Туризам - Економски прилики - Македонија - Собири
COBISS.MK-ID 104741386

СОДРЖИНА

УЧЕСНИЦИ НА КОНФЕРЕНЦИЈАТА	7
ПРЕДГОВОР ОД УРЕДНИЦИТЕ	20
ЕКОНОМИЈА И БИЗНИС ЛОГИСТИКА	22
АНАЛИЗА НА КОНКУРЕНЦИЈАТА ВО БИЗНИС СЕКТОРОТ	23
Симона Ѓуревска, Фросина Јакимовска, Оливер Филипоски КОМБИНИРАН ТРАНСПОРТ – LKW WALTER.....	30
Драшко Атанасоски, Моника Станковска ИМОТНОТО ОСИГУРУВАЊЕ КАКО ПРЕДМЕТ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО И МЕТОДИ ЗА ПРОЦЕНКА И ШТЕТА.....	40
Адријана Мижорова, Тања Ангелкова Петкова СОВРЕМЕН ТРЕТМАН И ОДРЖЛИВО УПРАВУВАЊЕ СО КОМУНАЛЕН ЦВРСТ ОТПАД ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	46
Ристо Георгиев, Дарко Огнаноски, Никола Димитров ИСТРАЖУВАЊЕ НА МИСЛЕЊЕТО ЗА КВАЛИТЕТОТ НА КОМПАНИЈАТА NEO LIFE NUTRIENCE КАЈ ЧЛЕНОВИТЕ.....	56
Татјана Ѓорѓиева ЖЕНАТА КАКО ПРЕТПРИЕМАЧ ВО ТУРИЗМОТ.....	65
Марија Магдинчева-Шопова, Кирил Постолов, Симона Савиќ МЕЃУНАРОДНИТЕ САЕМИ КАКО ФАКТОР ЗА РАЗВОЈ НА БИЗНИСОТ И ТУРИЗМОТ.....	76
Дејан Методијески, Ердоан Целадин, Душица Санева СТРАТЕГИСКИТЕ АЛИЈАНСКИ И ПРОМЕНИТЕ НА КОНКУРЕНТСКОТО ОКРУЖУВАЊЕ	88
Халит Шабани, Афердита Шабани ТУРИЗАМ И УГОСТИТЕЛСТВО.....	99
УЧЕСТВОТО НА ВИНАРИЈАТА „ШАТО КАМНИК“ ВО ПОНУДАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ВИНСКИ ТУРИЗАМ.....	100
Бисера Бозаревска КЕТЕРИНГОТ КАКО ТРЕНД ВО УГОСТИТЕЛСТВОТО И ФАКТОР ЗА РАЗВОЈОТ НА ТУРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА.....	105
Зоран Николовски, Билјана Николовска, Јулијана Саздова	

ИСТРАЖУВАЊЕ НА ТУРИСТИЧКАТА ПОНУДА НА ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН..... 113

Цане Котески, Златко Јаковлев, Ивана Митева

РЕСТОРАНСКАТА ПОНУДА ПРЕКУ РАЗНОВИДНОСТА НА КАРТИ ЗА ИЗБОР НА УСЛУГИ ВО УГОСТИТЕЛСТВОТО 119

Јулијана Саздова, Горан Антониевски, Митко Коцев

СОМЕЛИЕРСТВО - СТРУЧНА СИМБИОЗА МЕЃУ КУЛИНАРСКИОТ И ВИНСКИОТ ТУРИЗАМ..... 128

Георги Мичев, Дејан Методијески

ЗНАЧЕЊЕТО НА ПЛАНИНАТА КОЖУФ ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ТУРИЗМОТ ВО ОПШТИНА ГЕВГЕЛИЈА 138

Тања Ангелкова Петкова, Марија Станојкова, Љупка Атанасова

ТУРИСТИЧКИТЕ ПОТЕНЦИЈАЛИ НА ДОЦНОАНТИЧКИОТ ГРАД БАРГАЛА 146

Нако Ташков, Ивана Ананијева, Симона Атанасова

УНАПРЕДУВАЊЕ НА СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА ПРЕКУ РАЗВОЈОТ НА БЕСПЛАТНИТЕ ФОРМИ НА ТУРИЗАМ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 156

Анета Стојановска-Стефанова

ИНОВАТИВНИ ИДЕИ ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО ЈУГОИСТОЧНИОТ РЕГИОН НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА..... 169

Никола Димитров, Марија Магдинчева-Шопова, Јованка Цуклева-Анастасовска

МЕНАЏМЕНТ СО БИЗНИС ИЗВОНРЕДНОСТА НА ХОТЕЛИТЕ..... 179

Хајра Шкриељ, Ибиш Мазреку, Неџет Шала

ЕКОТУРИЗМОТ КАКО СОВРЕМЕН КОНЦЕПТ ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА..... 192

Љупчо Јаневски

НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ ВО ЕКОТУРИЗМОТ – „OFF THE GRID“ ТУРИЗАМ 204

Николчо Петров, Тања Ангелкова Петкова

БИОДИВЕРЗИТЕТОТ КАКО РЕСУРС ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ, ПРЕКУ ПРИМЕРОТ ЗА НАЦИОНАЛЕН ПАРК „СТАРА ПЛАНИНА“ 213

Невена Симиќ, Наташа Вулиќ, Сузана Ѓорѓевиќ Милошевиќ

МОЖНОСТИ ЗА ПОДДРШКА И ЗАЧУВУВАЊЕ НА БИОДИВЕРЗИТЕТОТ
ПРЕКУ ИНТЕГРИРАН РАЗВОЈ НА ПРОИЗВОДСТВОТО НА ХРАНА И
ТУРИЗАМ..... 221

Душица Рајковиќ, Сузана Ѓорѓевиќ Милошевиќ

КОН БИОКЛИМАТСКИТЕ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ОДРЕДЕН ТУРИСТИЧКИ
РЕГИОН НА ОСНОВА НА КОРИСТЕНИ ПОДАТОЦИ..... 233

Пламен Лаков

SOME PROBLEMS OF BULGARIAN CULTURAL TOURISM..... 244

Evgeniy Stojanov

ПРОСТОРНИ И РЕГИОНАЛНИ ПЕРСПЕКТИВИ НА ШТИП И ОЧЕКУВАНИ
ТУРИСТИЧКИ ИМПЛИКАЦИИ..... 253

Никола Димитров, Душко Јошески, Наташа Митева

БИОДИВЕРЗИТЕТОТ КАКО РЕСУРС ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ, ПРЕКУ ПРИМЕРОТ ЗА НАЦИОНАЛЕН ПАРК „СТАРА ПЛАНИНА“

Невена Симиќ, Наташа Вулиќ, Сузана Ѓорѓевиќ Милошевиќ

nevenapn0113@futura.edu.rs

natasapn0813@futura.edu.rs

diva@orion.rs

Клучни зборови:

Биодиверзитет, Стара планина, рурален туризам

Апстракт

На Стара Планина, селските заедници со векови ја експлоатираат биолошката разновидност за својата исхрана, облека и домување, а целата мрежа на животот која е остварена преку оваа интеракција станала интересна и за новите гранки на руралната економија. Туризмот е една од нив. Самиот факт дека на Стара Планина растат 40 растителни видови, кои се сметаат за природни реткости на територијата на цела Србија и се ставени под заштита, за туризмот тоа е доволен аргумент целата територија да стане интересна туристичка дестинација. Во оваа област живеат повеќе од 30 видови цицачи, дивеч, исто така познати се автохтоните раси на свињи, овци, кози и говеда кои даваат квалитетни суровини за подготовка на традиционална храна и богата гастрономска понуда. Целта на овој труд е да се нагласат различните аспекти за биолошка разновидност на Стара Планина, кои можат да придонесат за развој на туризмот. Исто така, и нивното значање и перспективите за развој на туризмот да се стават во контекст на потребите за одржлив рурален развој, кој ќе го поддржи и економски би го валоризирал зачувувањето на биодиверзитетот.

Вовед

Биолошката разновидност е разновидност на живиот свет на планетата која ја сочинуваат околу 2 милиони разновидни биолошки видови, кои се производ на еволуцијата од 4 милијарди години. Самиот збор „биолошка разновидност“ е релативно нов кој е официјализиран во 1985 г спојувајќи ги двата збора биолошка и разновидност. На симпозиумот во 1986 г, по издавањето на книгата BioDiversity (Wilson, 1986), чиј што уредник бил Е. О Wilson, генерално било прифатено да се корстат овие два збора и нивниот концепт.

Трендот на загуба на биолошката разновидност и понатаму расте, а загрижувачки е и фактот дека брзината на загубата од биолошката разновидност во најголема мера е предизвикана од човечките активности. Од друга страна, пак, непрекинато се откриваат голем број на нови видови. Така, научниците биле изненадени од пронаоѓањето на големата разновидност на инсекти во тропските шуми, каде само во едно истражување на само 19 дрвја во Панама биле пронајдени 80 % од 1.200 видови бубачки кои се наоѓаат во светот, а ѝ биле непознати на науката.

Настојувајќи биолошката разновидност да се сочува, интензивно се разботи на тоа да се усогласи економскиот развој со просторот во кој се случува биолошката разновидност. Оваа работа е сложена и бара добро познавање на предметното подрачје во кое живее. Под тоа често се подразбира намалување на економските активности од примарниот сектор, кои вршат преголем притисок врз природните ресурси на кои се потпираат и бара економските активности да бидат пренасочени кон воведување на нови, најчесто високите индустрии од секторот за услуга и туризмот. Во димензионирањето на нови активности, треба да се осмисли како да се додаде вредноста на примарното производство, која се потпира на локалните ресурси, и со тоа да се овозможи примарната економска активност да остане со низок интензитет, односно да одговори на капацитетите на природните ресурси, а да не го загорози човечкиот опстанок.

Поврзувањето на биолошката разновисност и туризмот во оваа смисла е исклучително важен сегмент за развојот, посебно во подрачјата каде што е важно да се сочува биолошката разновидност. Во таа смисла, ќе се задржиме на можната врска за

зачувување на биолошката разновидност и туризмот во Паркот на природата Стара Планина.

Стара Планина се смета за една од најразновидните природни живеалишта и животински простор во Европа. Хармоничен спој, во голем степен, зачувана природа, биолошка и географска разновидност, богата мрежа на патишта, интересната историја и богатата традиција ја направиле оваа планина совршена за одмор. Сетоа ова придонело Стара Планина да биде на Листата на приоритети во Стратегијата за развој на туризмот во Србија.

Паркот на природата „Стара Планина“

Стара Планина припаѓа во една од најважните области на умерена клима во моментот на биолошката разновидност, по што со нејзиниот пример ќе се обидеме да ја покажеме можноста која ја обезбедува едно такво место за развојот на туризмот. Стара Планина е сместена на Балканскиот Полуостров со еден дел во Србија, и другиот дел во Бугарија. Второто име на Стара Планина е Балкан, по што, по оваа планина и било добиено името Балкански Полуостров.

Прогласена е за Парк на природата 1997 г, како место исклучиво вредно од гледна точка на разновидноста на флората, животинскиот свет и нивната заедница, геоморфолошкиот, геолошкиот, хидролошки и хидрогеолошки особености и феномени, во кои е присутен традиционален облик на животот и културните добра. Вкупната површина изнесува 142.219,64 ха, регионално припаѓа на Источна Србија, а административно се простира на територијата на четири општини: Зајечар (9.958 ха), Књажевац (57.968 ха), Пирот (63.194 ха) и Димитровград (11.099 ха). Паркот на природата е заштитено природно добро и е номинирано за програмата „Човекот и босферата“ (UNESCO MAB).

На Стара Планина растат 24,5 % растителни видови од вкупниот број на флора во Србија. Внесена е во регистрот на подрачја со меѓународно значење за птиците во Европа – IBA со површина од 44.000 ха, и фауната на цицачи, застапена до 30 видови, меѓу кои посебно се истакнуваат текуница, рис и мечка. Исто така, растителниот и животинскиот свет е многу богат. Квалитетот на овој простор го сочинуваат многубројни видови на лековити билки и диви растенија. Од економска гледна точка, Стара Планина претставува огромен потенцијал за развој на економијата бидејќи е

богата со разновидни печурки. Многу од нив се заштитени и се наоѓаат на црвениата листа или во црвената книжна флора на Србија.

Бидејќи се работи за видови кои сакаат посебен режим за заштита, нивното значење во економијата може да се види преку атрактивните предели, и како објекти за научен и образовен туризам, додека останатите економски активности мораат да бидат исклучени. Разновидноста на растителните шумски, ливадски заедници и пасишта го прават овој простор исклучително атрактивен за разни видови на туристички активности, додека заедницата на ливадите и пасиштата, основа и производство на храна, која е значаен дел од туристичката понуда на туризмот. Овие заедници не би требало да се интегрираат во економските заедници на кои било видови, главно поради тоа што не зависат од дејствувањето на човекот, односно не се обликувани со човечкото влијание. Тие во одредени случаи можат да бидат објекти кои ги контролираат образовните и научните активности на туризмот. На останатите ливади и пасишта, влијанието на човекот и домашните животни, во некоја мера претставува услов за опстанок на растителните заедници и целокупниот екосистем. Во отсуство на пасење, косење и грижа за пасиштата, овие заедници бргу се менуваат со густата вегетација, губејќи голем број на видови кои не можат да се изборат со нив. Нивната економска вредност со запуштањето, исто така опаѓа, поради продуктивноста, а изумирањето на традиционалното сточарство го загрозува не само производството на традиционалните производи, кои се основа на локалната туристичка понуда, туку и опстанокот на некои видови цицачи и птици кои зависат од нив.

Стара Планина е позната и по производството на млеко и волна од автохтони раси на овци (пиротска и каракачанска овца), коза (балканска коза), говедо (буша), свиња (мангулица), како што е на пример старопланинскиот кашкавал (пиротски кашкавал) и пиротски килим, кои се потпираат на биолошката разновидност на ливадите и пасиштата. Тие претставуваат дополнителни антропогени туристички атракции на овој простор. Некои од традиционалните производи биле извезувани десетина години од Србија на странските пазари, па и тој имиџ сталан дел од туристичката понуда. Интересно е, на пример, што шеесеттите години од дваесеттиот век, кашкавалот од Стара Планина бил увезуван во Америка и на Блискиот Исток, исто така ова сирење се

наоѓало и на трпезите во Белата куќа и Вашингтон, САД. Неговата посебност е поврзана со исклучителниот квалитет кој се заснова на одгледување на автентични раси на стока на тревниците со висока биолошка разновидност во системот на високовредната земјоделска пракса.

Во фаунските истражувања на Стара Планина утврдени се 116 видови на дневни пеперутки, 6 видови водоземци, 12 видови влекачи, од 46 видови кои живеат на просторот на Србија. Нивната потенцијална улога во економските активности е ограничена на туризмот со посебни интереси. Подрачјето на Стара Планина, исто така се карактеризира со 26 видови на риби, а застапени се и неколку видови на водоземци. Бројните водотеци на Стара Планина овозможуваат засолниште на шарени дождовници, речни ракови и голем број разни видови жаби, кои не го кријат посебниот економски потенцијал, ако се одземе атрактивноста на малите водотеци чии екоситеми визуелно го обогатуваат, во планинските реки како Височица, Рсомачка и Сенокошка Река. Сето ова може да послужи како основа за риболовен туризам, доколку се задржи строго во границите на спортски туризам на точно означените делови на водотеците и во сезоната кога е дозволено.

Во рамките на Паркот Стара планина има 203 познати видови на птици, што изнесува околу 53,1 % од вкупниот број познати видови во Србија, така што Стара Планина се наметнува како еден од најголемите европски центри за развој на т.н birds watching туризам или Фото сафари. Од комерцијално интересните видови на туризам за лов, на ниската надморска височина се наоѓаат живеалиштата на фазани, зајци, диви срњи, исто така можат да се затекнат и јата на еребици и потполошки чиј што лов е ограничен со прописи. Стадата на диви свињи се многубројни, па претставуваат потенцијал на ловен туризам. Често, за време на созревањето, се спуштаат во рамнината и прават штета на културите, туризмот за лов овде може да ја има и контролата на популацијата.

Во регионот на Стара Планина, одвреме-навреме може да се затекне планински рис кој е заштитен со закон. Од предаторите застапени се: волк, чија популација е бројна и стабилна, лисица и чакал, кој можеме да го забележиме на Стара Плаина во последните 15 години. Контролираниот лов на предатори може да ја збогати понудата на ловниот туризам, кој на Стара Планина е слабо развиен. Главната закана на сите видови дивеч претставува

диволовот, заради малата екипираност на кадри на рибо и ловочуварски служби, во комбинација со непристапните терени и неадекватните законски решенија, поради кои тешко може да се контролира диволовот. Недостратокот на кадри кој би работел со ловен и риболовен туризам за неможноста на развојот на туризмот.

Перспективи за развој на туризмот на Стара Планина

Ресурсите на Стара Планина, вклучувајќи ги и климатските услови, се поволни за развој на разновидна форма на туризам во текот на цела година. Големите природни ресурси во облик на гео и био разновидноста, претставуваат природен туристички потенцијал кој првенствено може да се експлоатира во облик на шареноликост на планинските предели. Бидејќи самиот предел на Стара Планина е еколошки чист, зачуван и изолиран, идеален е за еколошки здрава и чиста средина за рекреација, спортски, адреналински, па и здравствен туризам, бидејќи може да ги поддржи специфичните активности на модерниот човек, кои можат да се претворат во туристички производ. Пример за горенаведеното е шумска терапија, гастрономски туризам, качување по водопади, како и религиозен туризам, културен туризам, кај кој подеднакво се подразбира, како нематеријалното така и материјалното наследство, кое во голема мера е поврзано со биолошката разновидност на Стара Планина.

За валоризацијата на потенцијалите на Стара Планина во туризмот од големо значење се манифестациите кои го одбележуваат локалното и природното наследство како, на пример: Семот на автохтони раси и селско наследство во Димитровград и Ѓурѓовденските средби – Молитва под Миџорот, кои се одржуваат во селата Вртовец и Балта Берилвес (37 километри од Кнежево).

Саемот на автохтони раси е единствена манифестација која ги соединува имателите на стари раси на животни и произведувачите на традиционалните производи, кои се меѓусебно поврзани, како и за биолошките високо вредни поврзани системи кои го поддржуваат опстанокот на биодиверзитетот на Стара Планина и пошироко на Балканот.

Манифестацијата Молитва под Миџорот посебно е интересна, од аспект на валоризацијата на биолошката разновидност, бидејќи се одржува на Ѓурѓовден, верски празник кој ги обединува паганските обичаи и христијанската традиција. Оваа слава е позната кај сточарите како една од највеселите обележја, со која се слави

силата, пролетта и природата. Ритуалот кој од туристички аспект е многу атрактивен, а од културен исклучиво вреден, силата на природата се пренесува на луѓето, стоката и културата. Гурѓовден започнува со бербата на цвеќето и билките на Билјарен петок и со ритуалот за плетење венци на реката. На оваа манифестација, исто така, можат да се видат и стари занаети, автохтони производи, вклучувајќи и лековити билки како и нивна примена.

Заклучок

Биолошката разновидност на Стара Планина е исклучителен ресурс за збогатување на туристичките понуди, кој е потенцијален мотор за локалната рурална економија. Било да се експлатира неговата естетска вредност или видовите на био маса вклучена во вредносниот ланец на туризмот, преку снабдувачкиот ланец за храна, лековитите билки и производството на не прехранбени производи, од кои селската заедница може да има корист, да овозможи зачувување на традиционалната мрежа која ќе ја зачува биолошката разновидност. За оваа намена, потребно е биолошката разновидност на Стара Планина претпазливо да се интегрира во вредносен ланец на туризмот и тоа на сите можни начини, и на тој начин да се овозможи валоризација на екстензивната експанзија на природните ресурси.

Клучната врска помеѓу биолошката разновидност и туризмот, во оваа смисла треба да одигра традиционалното земјоделие кое го поддржува природниот опстанок на биолошката разновидност, а притоа обезбедува вреден инпут за гастрономска понуда, која ја зголемува атрактивноста на туристичките понуди. Тоа е единствено можно со зачувување на традиционалниот тип на фармите High Nature Value Farming, како и до производството на традиционални производи, првенствено храна.

За овој ланец да биде веродостоен и препознатлив на пазарот, односно да биде во можност на оствари висока конкуренција во односот на понудата на храна од конвенционалниот произведен систем и туристичката понуда, неопходна е примена на разни системи на означување, заштита на потеклото, регионално брендирање итн. Имиџот на дестинацијата со биолошката разновидност, која е од светско значење, може да помогне во маркетингот на новиот туристички производ кој го интегрира производниот систем кој се однесува пријателски кон биолошката

разновидност. Ваквата интеграција ветува долготрајна одржлива перспектива на руралната заедница на Стара Планина.

Користена литература:

1. Đorđević Milošević, S., Milovanović, J. (2013), Održivi turizam u funkciji ruralnog razvoja: mala poljoprivredna gazdinstva i ruralni turizam u Srbiji, udžbenik, Beograd: Fakultet za primenjenu ekologiju Futura; Vršac: Agroznanje; Budimpešta: FAO - Food and Agriculture Organisation of the United Nations, 2013 (Beograd: Lighthouse studio), 247 p.;
2. Keenleyside C., Đorđević-Milošević S., Hart K., Ivanov S., Redman M., Vidojević D. (2010), Developing a national agri-environment programme for Serbia, IUCN Gland Switzerland;
3. Marczin O., Đorđević-Milošević S., Ivanov S. (2006), Directions for Developing Sustainable Agriculture in Serbian Municipalities of West Stara Planina, REC Szentendre, Hungary;
4. Milojević D. (2000), *Park prirode Stara Planina*;
5. Mišić V, Jovanović-Dunjić R, Popović M, Borisavljević Lj, Antić M, Dinić A, Danon J & Blaženčić Ž., 1978, Biljne zajednice istaništa Stare Planine [Plant communities and habitats of the Stara planina Mt]. Posebna izdanja 511, Odeljenje prirodno-matematičkih nauka 49, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd. pp. 389;
6. Stanković M. S. (1985), Stara Planina. *Priroda*, 74 (2), str. 42-44;
7. Stankov U, Stojanović V., Dragičević V., Arsenović D. (2011), Ecotourism – An Alternative to Mass Tourism in Nature Park “Stara Planina”, <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-7599/2011/0350-75991101043S.pdf>;
8. Velojić M., Radovanović O. (2003), *Stanovništvo Stare Planine – Budžak, Zaječar*.